

da dobije ono što želi. Na kraju članka autorica više pažnje posvećuje patronatsko-klijentelističkim odnosima i kako su oni u praksi funkcionirali te koje je koristi imala koja strana (patron i klijent).

Časopis je vrlo važan za bolje upoznavanje povijesti Transilvanije i omogućuje nam uvid u teme koje zanimaju tamošnje povjesničare. Časopis donosi nekoliko članka koji se bave istim područjem, ali s drugačijom metodologijom i drugačijim naglascima na pojedine funkcije i mjesta. Tako se neki "problemi" (pitanje pripadnosti pokrajina Srednji Solnoc i Crasna) spominju samo usputno, dok taj isti "problem" drugi članci pokušavaju riješiti. Nezaobilazne su teme društvene (majčinstvo, patronatsko-klijentelistički odnosi), pravne (mjesta javne vjere, funkcija inkvizitora i sudovi) i vojne prirode (utvrde).

Mia Prusina

Medieval Travel in Russian Research, ur. Svetlana I. Luchitskaya – Gerhard Jaritz, Medium Aevum Quotidianum Sonderband, sv. 27, Krems 2011., 68 str.

Posebno izdanje časopisa Medium Aevum Quotidianum, sv. 27, objavljeno je 2011. godine (Krems, Austrija) u suradnji s urednicima ruskog časopisa *Одиссей: человек в истории*. Tema broja su srednjovjekovna putovanja u ruskoj historiografiji, a urednici Svetlana I. Luchitskaya i Gerhard Jaritz odlučili su u svesku objaviti tri studije iz 2009. godine, koje se bave putovanjem kao kulturnim i povijesnim fenomenom.

Fedor D. Prokofiev autor je prve studije u zborniku pod naslovom *Peregrinatio in the Ocean: Allegory and Reality in the Navigatio Sancti Brendani (7-21)*, u kojoj raspravlja o alegorijskim i realnim opisima u putovanju sv. Brendana. Kako sam naglašava njegov fokus je usredotočen na značenje i funkciju alegorijskih momenata u tekstu, ali i na razumijevanje povijesnih detalja u alegorijskom kontekstu. Tekst putovanja, koji je nastao između 8. i 9. stoljeća, daje nam više informacija o samom autoru, negoli o putovanju glavnih junaka. Pretpostavlja se da je tekst napisao pripadnik astetskog pokreta, što se može uočiti u narativu, koji reflektira cikličku prirodu monastičkog života. Iako putovanje sv. Brendana traje sedam godina, tekst opisuje samo tri godine, pripreme za put i povratak. *Navigatio* je slojevito djelo, koje uz tipične opise putovanja, donosi i "nadnaravna" iskustva, prema autoru bi trebali promatrati u svijetlu povijesnog narativa jer upućuju na to da ih publika teksta prepoznaje. Dok narativ o "nadnaravnom" ima zadaću opisati božanski svijet te njegovo razumijevanje povezano s kontemplacijom. Treća važna komponenta teksta jest liturgija, koja služi kao poveznica između povijesnih i alegorijskih dijelova teksta. Autor zaključuje da bi se tekst trebao promatrati kao redovnička kreacija, koja kazuje priču o redovnicima i ukazuje na tadašnje ideale monastičkog života. Također predlaže da se *Navigatio* uzme u obzir u analizama povijesti crkve u Irskoj, ali i povijesti tamošnjeg asketskog pokreta.

Druga studija u zborniku, ona same urednice Svetlane I. Luchitskayeve, nosi naslov *Travelling to the Holy Land in the Twelfth and Thirteenth Centuries: a Study in the History of Everyday Life (22-47)*, u kojoj nam uz pomoć raznih izvora, ukazuje na razne socijalno-kulturne percepcije putnika toga vremena. Koristeći se zapisima Saewulfa, Theoforicusa, Turnhoula i Ivana od Würzburga donosi nam križarske doživljaje tadašnjeg svijeta. Prva prepreka s kojom su se križari suočili, bila je promjena klime te pri opisivanju dominiraju opisi vremenskih neprilika, poput gustih magla i velikih kiša. Također, prijevoz je u srednjem vijeku bio veliki problem, postojalo je samo nekoliko dobrih cesta i mostova te je većina križara bila nepripremljena za prelazak preko rijeka. No, često se problemi na cestama tumače i na simbolički način, to jest kao kazna za nedjela. Opisi prirode koji su nam ostali zabilježeni najčešće su stereotipni, poput napuštenih mjesta, guste šume, strmih planina i sl., ali i u ovakvim se opisima izmjenjuju stvarni geografski opisi i simbolička značenja. Osim geografskih oznaka, kroničari su

zapisivali i životne navike stanovništva Srednje Europe. Zadnji dio članka posvećen je morskim putovanjima i popularizaciji Sredozemnog mora kao rute prema Svetoj Zemlji. Autorica zaključuje da za hodočasnike i križare putovanje nije samo kretanje u geografskom smislu, već i duhovni doživljaj svijeta oko sebe.

Treći članak, onaj autorice Olge I. Togoëve, *Travel as Mission in the Epic of Joan of Arc* (48-68), analizira dva zapisa o putovanjima Ivane Orleanske. Prvo putovanje, od Domremya do Vaucouleursa te do Chinona, i drugo, "imaginarno" putovanje na Istok. U prvom dijelu članka autorica prikazuje kako su se opisi prvog putovanja mijenjali tokom stoljeća. U prvim verzijama ne spominju se nikakvi čudotvorni momenti, tek naknadno, u procesu rehabilitacije Ivane Orleanske, dodaju se opisi, koji će posvjedočiti o njezinoj svetosti. U drugom dijelu članka autorica razlaže problem "imaginarnog" putovanja Ivane Orleanske. Prema pismu nepoznatog talijanskog humanista Ivana Orleanska je trebala oputovati na Istok te stvoriti jedno univerzalno carstvo kojim bi vladao kralj Karlo VII. Zapravo je taj imaginarni pothvat zamišljen kao svojevrsni križarski rat. Autorica ističe još primjera gdje se poziva na križarski rat te pretpostavlja da je nepoznati autor tu ideju preuzeo iz tadašnje francuske političke kulture. Tu tvrdnju potkrepljuje usporedbom nepoznatog pisca i djelima Christine de Pizan, između kojih postoji nevjerojatna sličnost. U zaključku ističe da obje priče o putovanju imaju istu funkciju, a to je naglašavanje važnog poziva, visokih moralnih načela, božanstvenosti misije i svetosti Ivane Orleanske.

Zbornik je izvrsno štivo za bilo kojeg medievista kojeg zanimaju putovanja u srednjem vijeku i primjer kako strana historiografija obrađuje tu problematiku. Posebna se pažnja može obratiti upotrebnoj metodologiji, a svaki od autora nam daje novi pogled na već poznate tekstove.

Anita Jambrek

Tajna diplomacija u Dubrovniku u XVI. stoljeću, ur. Mirjana Polić Bobić, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb 2011., 210 str.

U sklopu skupa posvećenog 500. obljetnici rođenja hrvatskog komediografa Marina Držića, održanog u Dubrovniku od 2. do 7. rujna 2008. godine, objavljen je i zbornik radova *Tajna diplomacija u Dubrovniku u XVI. stoljeću*. Ne baveći se direktno Držićevim životom i djelom, cilj ovih predavanja bio je osvijetliti važan segment života Dubrovačke Republike u kojem je, uz brojne ostale Dubrovčane, i sam književnik aktivno sudjelovao. Uz *Uvodnu riječ* (6-8) glavne urednice Mirjane Polić Bobić, zbornik sadrži osam članaka koje potpisuju hrvatski i strani autori iz Turske, Francuske, Italije i Španjolske. U prvom su dijelu zbornika (9-93) svi članci stranih autora prevedeni na hrvatski, dok se u drugom dijelu nalaze na jednom od svjetskih jezika – engleskom, francuskom, talijanskom ili španjolskom (95-190). Na samom kraju zbornika nalaze se *Dodaci* (191-210) koji se odnose na dva članka.

Članak kojim Zbornik počinje nosi naslov *David Passi – utjecajni Židov na osmanlijskom dvoru* (9-17) autora Bülent Arija. Rođen u Portugalu kao Marano (pokršten sefardski Židov), Passi je živio u Mlecima te je u Dubrovnik stigao kao jedan od uhoda Mletačke Republike neposredno pred Ciparski rat. Na temelju gradiva iz mletačkih i turskih arhiva, autor prati zanimljiv i intenzivan život ovog uhode koji je često, nudeći svoje usluge objema sukobljenim stranama, imao vrlo istaknutu ulogu u brojnim poslovima unutar složenih šesnaestostoljetnih diplomatskih odnosa između Osmanlijskog Carstva, Španjolske, Mletačke Republike, Engleske te Poljske. Iako autor na kraju ističe kako Passijev život zbog nedostatka izvora nije u potpunosti poznat, mogućnost daljnjeg istraživanja ipak vidi u nalaženju podataka u španjolskim arhivima.